ज्याक्सन हाइट कथा सङ्ग्रहको कृतिपरक विश्लेषण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रका
प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
सुमित्रा सुवेदी
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७२

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, एम.ए. दोस्रो वर्षकी छात्रा सुमित्रा सुवेदीले ज्याक्सन हाइट कथा सङ्ग्रहको कृतिपरक विश्लेषण शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले निकै परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको समुचित मूल्याङ्कनका लागि विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७२/०४/१४

....

सहप्रा. रमेशप्रसाद भट्टराई

(शोधनिर्देशक)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७१

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौँ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागकी छात्रा सुमित्रा सुवेदीले त्रि.वि. स्नातकोत्तर तह (एम.ए.) नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको ज्याक्सन हाइट कथा सङ्ग्रहको कृतिपरक विश्लेषण नामक शोध पत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम ....
विभागीय प्रमुख

२. सहप्रा. रमेशप्रसाद भट्टराई ....
शोध निर्देशक

३ ....
बाह्य परीक्षक

मिति : २०७२/०१/३१

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत ज्याक्सन हाइट कथा सङ्ग्रहको कृतिपरक विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु सहप्रा. रमेशप्रसाद भट्टराईज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । शिक्षण तथा विविध व्यावहारिक कार्यको व्यस्तता हुँदाहुँदै पनि मलाई आफ्नो अमूल्य समय दिई शोध कार्यमा अभिप्रेरित गर्नुका साथै सचेत र सजग गराउँदै प्रस्तुत शोधपत्रलाई यस रूपमा ल्याउन समुचित मार्ग निर्देशन गरिदिनु हुने शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरु सहप्रा. रमेशप्रसाद भट्टराईप्रति सर्वप्रथम हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोध शीर्षकमा अध्ययन गर्न स्वीकृति प्रदान गरी शोध लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम तथा नेपाली केन्द्रीय विभागप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । शोधपत्र तयारीका क्रममा सामग्री सङ्कलनमा सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय, केन्द्रीय पुस्तकालय तथा कर्मचारी वर्गप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्रको तयारीका सिलसिलामा यथाशक्य सामग्री उपलब्ध गराउनुका साथै व्यस्त जीवनमा पनि आवश्यक सूचना प्रदान गरी आफ्नो महत्वपूर्ण विचार व्यक्त गरिदिनु हुने शोध नायक महेश विक्रम शाहको उल्लेखनीय सहयोगप्रति आभार प्रकट गर्दछु । यसैगरी शोध नायकका बारेमा महत्वपूर्ण विचार र सामग्रीहरू सङ्कलनमा सहयोग गर्ने शोधनायककी श्रीमती महिमा शाहप्रतिप्रति पनि आभारी छु । मेरो अध्ययनको यो क्षणसम्म सदैव प्रेरित गर्ने तथा आर्थिक सेवा पुऱ्याउनु हुने मेरा बाबा, आमा, तथा सम्पूर्ण परिवारप्रति ऋणी छु । यसै गरी शोधको लेखन कार्यमा सल्लाह दिई सहयोग गर्नुहुने अग्रजहरू राजकुमार निरौला, रामकृष्ण भण्डारी, मेक थापा, महेश्वर मिश्र, नारायण मिश्र, विष्णु श्रेष्ठ, दिदी रेखा झा, अमिसा थापा तथा त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत संस्कृत विभागका सहप्रा.श्री रमेश झा प्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । साथै यस शोधकार्यलाई छिटो छरितो शुद्ध एवम् स्पष्टताका साथ टङ्कण गरी सहयोग गर्नु हुने सुभाष खत्री र जनकबहादुर सामरीलाई पनि हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर समक्ष पेश गर्दछु ।

शोधार्थी

सुमित्रा सुवेदी

मिति : २०७२/०४/१४

विषय सूची

परिच्छेद एक
शोधपरिचय

१.१ विषय परिचय १
१.२ समस्याकथन २
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य २
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा २
१.५ शोधविधि ४
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन ४
१.७ शोधकार्यको औचित्य ५
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा ५

परिच्छेद दुई
महेशविक्रम शाहको कथा यात्रा, चरण र प्रवृत्ति

२.१ विषयप्रवेश ६
२.२ महेशविक्रम शाहको कथा यात्रा, चरण र प्रवृत्ति ७
२.३ महेशविक्रम शाहको कथायात्राको चरण ८
२.३.१ पूर्वाध चरण ८
२.३.२ उत्तरार्द्ध चरण ९
२.४ महेश विक्रम शाहको कथागत प्रवृत्ति १०
२.४.१ आलोचनात्मक प्रवृत्ति १०
२.४.२ सामाजिक यथार्थवादी प्रवृत्ति ११
२.४.३ आञ्चलिक प्रवृत्ति १२
२.४.४ द्वन्द्वको चित्रण १३
२.४.५ ग्रामीण एवम् सहरी परिवेश १३
२.४.६ विदेशी पात्र तथा विदेशी पृष्ठभूमिमा आधारित कथावस्तु १४

परिच्छेद : तीन
ज्याक्सन हाइट कथासङ्ग्रहको विश्लेषण

३.१ विषय प्रवेश १७
३.२ 'काली केटी' कथाको विश्लेषण १७
    ३.२.१ कथावस्तु १७
    ३.२.२ पात्र र चरित्र चित्रण १८

३.२.३ संवाद कथोपकथन	१८
३.२.४ देश, काल र परिस्थिति (परिवेश चित्रण)	१८
३.२.५ भाषाशैली	१९
३.२.६ उद्देश्य	१९
३.३ एना कथाको विश्लेषण	२०
३.३.१ कथावस्तु	२०
३.३.२ पात्र र चरित्र चित्रण	२१
३.३.३ संवाद वा कथोपकथन	२१
३.३.४ देश, काल र परिस्थिति	२२
३.३.५ भाषाशैली	२२
३.३.६ उद्देश्य	२२
३.४ म्युजियममा मेरो गाउँ कथाको विश्लेषण	२३
३.४.१ कथावस्तु	२३
३.४.२ पात्र र चरित्र चित्रण	२४
४.४.३ संवाद वा कथोपकथन	२४
३.४.४ देश, काल र परिस्थिति (परिवेश/वातावरण)	२५
३.४.५ भाषाशैली	२५
३.४.६ उद्देश्य	२६
३.५ एबोरिजनल केटा	२७
३.५.१ कथावस्तु	२७
३.५.२ पात्र र चरित्र चित्रण	२८
३.५.३ संवाद वा कथोपकथन	२८
३.५.४ देश, काल र परिस्थिति (कथाको परिवेश/वातावरण)	२९
३.५.५ भाषाशैली	२९
३.५.६ उद्देश्य	२९
३.६ लभ लक	३०
३.६.१ कथावस्तु	३०
३.६.२ पात्र तथा चरित्र चित्रण	३०
३.६.३ संवाद तथा कथोपकथन	३१
३.६.४ देश, काल र परिस्थिति (वातावरण/परिवेश)	३१
३.६.५ भाषाशैली	३२
३.६.६ उद्देश्य	३२
३.७ ए ब्लँ !	३३

३.७.१ कथावस्तु ३३
३.७.२ पात्र वा चरित्र चित्रण ३४
३.७.३ संवाद वा कथोपकथन ३४
३.७.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश चित्रण) ३४
३.७.५ भाषाशैली ३५
३.७.६ उद्देश्य ३५
३.८ 'कन्ट्रायाक्ट' ३५
३.८.१ कथावस्तु ३५
३.८.२ पात्र वा चरित्र चित्रण ३६
३.८.३ संवाद वा कथोपकथन ३७
३.८.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश चित्रण) ३७
३.८.५ भाषाशैली ३८
३.८.६ उद्देश्य ३८
३.९ मेट्रो : एउटा घुम्ती संसार ३८
३.९.१ कथावस्तु ३८
३.९.२ पात्र तथा चरित्रचित्रण ३९
३.९.३ संवाद वा कथोपकथन ४०
३.९.४ देश, काल र परिस्थिति (परिवेशचित्रण) ४०
३.९.५ भाषाशैली ४१
३.९.६ उद्देश्य ४१
३.१० मिस्टर पाउल ४१
३.१०.१ कथावस्तु ४१
३.१०.२ पात्र र चरित्रचित्रण ४३
३.१०.३ संवाद वा कथोपकथन ४४
३.१०.४ देश, काल र परिस्थिति (वातावरण) ४४
३.१०.५ भाषाशैली ४५
३.१०.६ उद्देश्य ४५
३.११ लिउ ४५
३.११.१ कथावस्तु ४५
३.११.२ पात्र तथा चरित्र चित्रण ४६
३.११.३ संवाद वा कथोपकथन ४७
३.११.४ देश, काल र परिस्थिति (परिवेश) ४७
३.११.५ भाषाशैली ४८

३.११.६ उद्देश्य ४८
३.१२ ज्याक्सन हाइट ४८
३.१२.१ कथावस्तु ४८
३.१२.२ पात्र तथा चरित्रचित्रण ५०
३.१२.३ संवाद र कथोपकथन ५१
३.१२.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश चित्रण) ५१
३.१२.५ भाषाशैली ५१
३.१२.६ उद्देश्य ५२
३.१३ रोजा ५२
३.१३.१ कथावस्तु ५२
३.१३.२ पात्र वा चरित्रचित्रण ५२
३.१३.३ संवाद वा कथोपकथन ५४
३.१३.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश चित्रण) ५४
३.१३.५ भाषाशैली ५५
३.१३.६ उद्देश्य ५५
३.१४ 'आम्सटर्डमको रातो गल्ली' ५५
३.१४.१ कथावस्तु ५५
३.१४.२ पात्र र चरित्र चित्रण ५७
३.१४.३ संवाद वा कथोपकथन ५७
३.१४.४ देश, काल, परिस्थिति र परिवेश चित्रण ५७
३.१४.५ भाषाशैली ५८
३.१४.६ उद्देश्य ५८
३.१५ लुडी ५८
३.१५.१ कथावस्तु ५८
३.१५.२ पात्र तथा चरित्रचित्रण ६०
३.१५.३ संवाद वा कथोपकथन ६१
३.१५.४ देश, काल परिस्थिति ६१
३.१५.५ भाषाशैली ६२
३.१५.६ उद्देश्य ६२
३.१६ दस हजार फ्रयाङ्क ६२
३.१६.१ कथावस्तु ६२
३.१६.२ पात्र तथा चरित्रचित्रण ६४
३.१६.३ संवाद तथा कथोपकथन ६५

३.१६.४ देश, काल, परिस्थिति	६५
३.१६.५ भाषाशैली	६६
३.१६.६ उद्देश्य	६६
३.१७ डर्ली र सेतो घोडा	६६
३.१७.१ कथावस्तु	६६
३.१७.२ पात्र तथा चरित्र चित्रण	६९
३.१७.३ संवाद वा कथोपकथन	६९
३.१७.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश वा वातावरण)	७०
३.१७.५ भाषाशैली	७०
३.१७.६ उद्देश्य	७०
३.१८ भेनिसकी बूढी	७१
३.१८.१ कथावस्तु	७१
३.१८.२ पात्र र चरित्रचित्रण	७३
३.१८.३ संवाद वा कथोपकथन	७४
३.१८.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश चित्रण)	७५
३.१८.५ भाषाशैली	७५
३.१८.६ उद्देश्य	७६
३.१९ हान् घण्टा हान्	७६
३.१९.१ कथावस्तु	७६
३.१९.२ पात्र र चरित्र चित्रण	७९
३.१९.३ संवाद वा कथोपकन	७९
३.१९.४ देश, काल र परिस्थिति (परिवेश)	८०
३.१९.५ भाषाशैली	८०
३.१९.६ उद्देश्य	८०
३.२० आइफल क्याफे	८१
३.२०.१ कथावस्तु	८१
३.२०.२ पात्र र चरित्रचित्रण	८३
३.२०.३ संवाद वा कथोपकथन	८३
३.२०.४ देश, काल परिस्थिति (परिवेश)	८३
३.२०.५ भाषाशैली	८४
३.२०.६ उद्देश्य	८४
३.२१ मिसन डार्फर	८५
३.२१.१ कथावस्तु	८५

३.२१.२ पात्र र चरित्रचित्रण ८७
३.२१.३ संवाद वा कथोपकथन ८७
३.२१.४ देश, काल, परिस्थिति (परिवेश) ८८
३.२१.५ भाषाशैली ८८
३.२१.६ उद्देश्य ८९
३.२२ लासभेगासकी सुनेकेस्रा ८९
३.२२.१ कथावस्तु ८९
३.२२.२ पात्र तथा चरित्र चित्रण ९१
३.२२.३ संवाद वा कथोपकथन ९१
३.२२.४ देश, काल, परिवेश/परिस्थिति चित्रण ९२
३.२२.५ भाषाशैली ९२
३.२२.६ उद्देश्य ९३

परिच्छेद : चार

उपसंहार र निष्कर्ष

४.१ उपसंहार ९४
४.२ निष्कर्ष ९५
४,३ सम्भावित शोध शीर्षकहरु ९६
सन्दर्भसामग्री सूची

सन्दर्भसामग्री सूची

बराल, ऋषिराज. (२०५५). नेपाली कथा भाग- ३
ललितपुर : साझा प्रकाशन,

पोखरेल, कृष्णप्रसाद. (२०६०). 'संस्कार' कथा एक: आञ्चलिक विश्लेषण अनेक, वर्ष १४, अङ्क १, पूर्णाङ्क ५१, समकालीन साहित्य त्रैमासिक.

गोठाले, गोविन्दबहादुर. (२०६०). महेशका सबै कथा पढ्न रहर छ फागुन ११.
काठमाडौँ : स्पेस टाइम दैनिक ।

भट्टराई, गोविन्दराज. (२०६२). उत्तरआधुनिक ऐना
काठमाडौँ : रत्न पुस्तक भण्डार ।

भट्टराई, घटराज. (२०५५), नेपाली साहित्यको ऐतिहासिक रूपरेखा
काठमाडौँ : सृष्टि प्रकाशन ।
श्रेष्ठ, दयाराम. (२०५७). नेपाली कथा भाग- ४
साझा प्रकाशन, ललितपुर :साझा प्रकाशन ।

श्रेष्ठ, दयाराम/शर्मा, मोहनराज. (२०३४) नेपाली साहित्यको संक्षिप्त इतिहास
काठमाडौँ : नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।

गौतम, देवीप्रसाद.(२०५४). नेपाली कथा
काठमाडौँ : नवीन प्रकाशन ।

काठमाडौँ : बगर फाउण्डेसन नेपाल ।
........................(२०६०). अफ्रिकन अमिगो

त्रिपाठी, वासुदेव. (२०२८). विचरण
काठमाडौँ : भानु प्रकाशन ।

शाह, महेशविक्रम. (२०५३). सटाहा
काठमाडौँ : अनुराग प्रकाशन ।

शर्मा, मोहनराज. (२०३५). कथाको विकास प्रक्रिया
ललितपुर : साझा प्रकाशन ।

.... (२०५९). सिपाहीकी स्वास्नी
काठमाडौँ : नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान ।

......................, (२०६३), छापामारको छोरो
ललितपुर : साझा प्रकाशन ।

.... (२०६५). काठमाडौँमा कामरेड
काठमाडौँ : समग्र प्रकाशन ।

.... (२०६९). ज्याक्सन हाइट
काठमाडौँ : फाइन प्रिन्ट ।

बस्ती, विवश. (२०५५). कथायात्रामा अर्को नाम, वर्ष ३, अङ्क २६, वैशाख ३०.
काठमाडौँ : बुधबार साप्ताहिक ।

निरौला, राजकुमार.(२०५३). सटाहा कथासङ्ग्रहको कृतिपरक विश्लेषण स्नातकोत्तर शोधपत्र काठमाडौँ : त्रिभुवन विश्वविद्यालय ।